

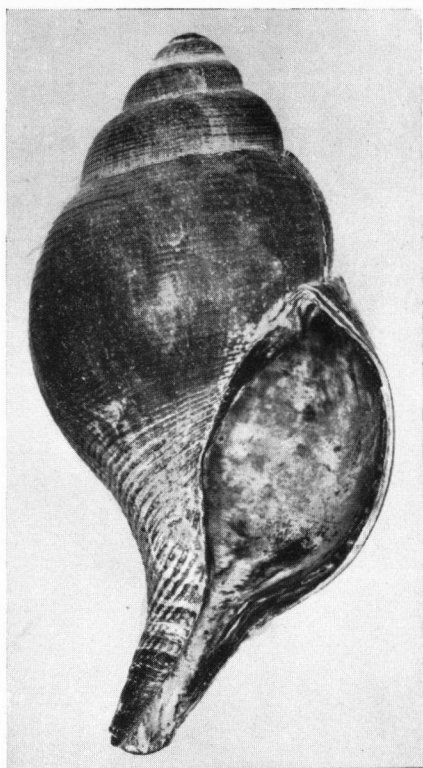
Atractodon elegans Charlesworth

door

C. BRAKMAN.

In het najaar van 1927 ontving ik van den heer J. van Houte te 's Heer-Arendskerke een foto van een door hem op het terrein van de Antwerpensche havenwerken verzamelde *Atractodon elegans* met de mededeeling er bij, dat hij op de Kaloot, een zandbank tegen den Zuidwesthoek van Zuid-Beveland gelegen, een fragment van de genoemde soort had gevonden. Hij moest naar Ned. O. Indië vertrekken en verzocht mij nog eens speciaal naar deze soort te willen zoeken op het genoemde terrein. Reeds een paar maal had ik stukken gevonden, die waarschijnlijk tot de soort gerekend moesten worden, toen ik op Vrijdag 24 Juli l.l. het geluk had een prachtig exemplaar van deze uiterst zeldzame schelp te veroveren, afkomstig van de zandbank gelegen in den mond van het Zuidelijk Sloe. Bij vergelijking van de afbeelding met de figuren in Wood, Harmer en Nijst zal men zien, dat geen enkel exemplaar afgebeeld in genoemde standaardwerken, een volledig mondkanaal heeft. Wel geeft Harmer een afbeelding van een ongeschonden exemplaar van de variëteit *inflata* Harmer. En om de zuiverheid van den vorm en om de groote zeldzaamheid der schelp, lijkt het mij gewenscht, bekendheid aan deze vondst te geven. Wellicht hebben ook anderen, b.v. te Domburg, de soort aangetroffen. Opgave daarvan aan mij of aan de Redactie van Basteria ware in dit geval gewenscht.

Voor zoover bekend is de soort uitgestorven. Zij wordt vermeld van het Engelsche en het Belgische plioceen (Coraline Crag, Waltonian, Scaldisien en Poederlien). Nederlandsche vindplaatsen zijn mij niet bekend. Uit welke laag het hier besproken exemplaar afkomstig is, is niet uit te maken. De aan de Zeeuwsche kusten gevonden fossiele schelpen komen soms uit het eoceen (Cadzand), soms uit het midden- en bovenplioceen (Domburg, Kaloot), soms vermoedelijk ook wel uit het mioceen en onderplioceen (bodem van de Westerschelde,

Atractodon elegans Charlesworth
Zuidelijk Sloe (Zeeland)
Nat. grootte.

b.v. vóór Terneuzen). Hierover is nog weinig met zekerheid bekend. Als we moesten schatten, zouden we deze *Atractodon* in het midden-plioceen plaatsen.

Een paar opmerkingen over de nomenclatuur dezer schelp mogen hier nog aan toegevoegd worden. De schelp is voor het eerst afgebeeld door Charlesworth in 1837. De door hem gebruikte nieuwe geslachtsnaam kon evenwel geen genade vinden bij de conchyliologen van dien tijd. S. Wood vermeldt de soort in 1842 onder den geslachtsnaam *Fusus*, evenwel met een vraagteken; S. V. Wood, 1848, noemt de schelp *Trophon elegans* en spreekt het vermoeden uit, dat de soort „niet ver verwijderd” is van *Trophon antiquum* (= *Neptunea antiqua*). Nijst 1881, reageert hierop met de opmerking dat de schelpen niets met elkaar te maken hebben en noemt als verwante schelp een mioceenfossiel van Sylt, *Fusus ventrosus* Beyrich. We zouden hier nog aan toe kunnen voegen, dat zij ook wel gelijkt op *Neptunea ventricosa* Gould, (zie Kobelt 1878, Conchylienbuch pl. 6 fig. 3) die nog levend voorkomt op de kusten van New Foundland. Er is echter een groot verschil tusschen de embryonale windingen van onzen noordhoorn (en die van alle andere *Neptunea*'s) die alle boven de volgende windingen verre uitsteken met die van onze *Atractodon*, die niet alleen bijna geheel in de volgende windingen inzinken, maar bovendien ook anders gevormd zijn. Het is dan ook vreemd, dat Jeffreys 1871, in Prestwich de soort eenvoudig een variëteit van den noordhoorn noemt. Cossman 1901—1904 meent een oplossing gevonden te hebben door de schelp in deel IV den naam te geven van *Chrysodomus elegans*. Maar hij ziet zelf in, dat het een schijnoplossing is, — immers *Chrysodomus* Swainson 1840 is volgens alle oudere en nieuwere schrijvers synoniem met *Neptunea* Bolt en 1798. Hij verbetert het dan ook in deel VI en maakt er van *Chrysodomus* (*Syphonorbis*) *elegans*. Dit kan de zaak evenwel niet redden, want onze schelp past nu eenmaal niet onder het geslacht *Neptunea*.

Harmer 1918, hakt de knoop eindelijk door en keert

terug tot den oorspronkelijken naam van *Charlesworth*, waarmee een fout, misschien in zeker opzicht een onrecht, is hersteld.

Eindigen we met een eenigszins uitvoerige diagnose van de soort: Schelp breed spoelvormig (eirond) met stompen top (apex) en met een tot een breed krom kanaal verlengden mond. Zeven bolle windingen, regelmatig in grootte toenemend. De laatste winding is hooger dan de andere samen. De naad, suture, is duidelijk gevormd. De mond is eirond, van boven niet continu (dus hoekig). De buitenlip is niet dik, regelmatig en fraai gebogen, zonder groeven aan de binnenzijde. De binnenlip heeft een niet naar buiten verbreed callus op de columella, dat bij de bovenzijde van den mond een verdikking vormt, een tandvormig uitsteeksel. De columella is verwrongen. De sculptuur wordt gevormd door talrijke spiraalribben, die op sommige plaatsen beurtelings goed en minder goed ontwikkeld zijn. Als bij het groeien nl. de ruimte tusschen twee spiraalribben geleidelijk breder wordt, ontwikkelt zich een nieuwe, aanvankelijk nog fijnere ribbe midden op de tusschenruimte. Zij zetten zich sterk omlaagbuigend, voort over den buitenkant van het geheele kanaal. Op de voorlaatste winding staan ongeveer twintig ribben. Op de hoogere windingen zijn de groeilijnen nauwelijks waarneembaar; op de laatste helft van de onderste winding zijn bij volwassen exemplaren diepe onregelmatig geplaatste groeilijnen aanwezig, ongeveer evenwijdig aan de buitenlip, (ouderdomsgroeven!) Zij ontstaan, doordat bij het groeien de verdikkingen van den mondrand niet meer regelmatig worden geabsorbeerd, als de dieren ouder worden. Hierdoor lijkt de schelp, vooral als het kanaal is afgebroken, tamelijk veel op een volwassen wulk. Lengte tot ruim 1 dm., grootste breedte bijna de helft.

Rectification.

Il s'est glissé une petite erreur dans le texte qui est restée inaperçue à la correction: p. 62 j'ai écrit *Aspatharia (Spathopsis) luapulensis* H a s à la place de *Aspatharia (Spathopsis) dautzenbergi*.

E. Dartevelle.